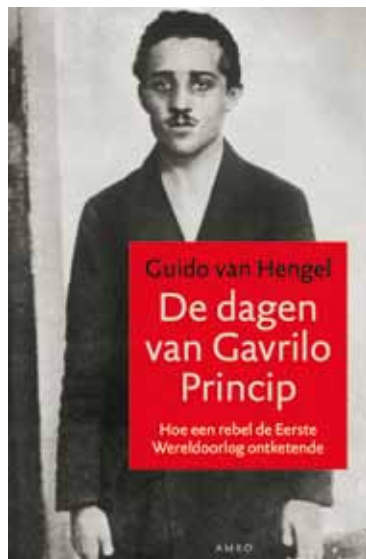

EEN ZIEKELIJKE DOORZETTER

Het was te verwachten dat in het jaar dat het begin van de Eerste Wereldoorlog wordt herdacht, geschriften worden gepubliceerd over de personen die de aanleiding waren voor de oorlog. Over aartshertog Franz Ferdinand verscheen eind 2013 al een lijvige biografie van journalist Harry Kuiper (*Franz Ferdinand, de vermoorde troonopvolger* (Aspekt, € 22,95)). Een jaar later werden twee biografieën over Gavrilo Princip uitgebracht; een klassieke door de Groningse historicus Guido van Hengel én een beeldverhaal van de Deen Henrik Rehr. Hoewel beide boeken in grote mate (soms letterlijk) overeenkomen, zie je hier en daar andere verhaallijnen en soms elkaar tegensprekende zaken. Dat is niet vreemd. Van Hengel schrijft in zijn inleiding: 'Er is te weinig materiaal, zijn leven bevat te weinig gebeurtenissen.' Dat is nog niet het grote probleem. Het maakt een biografie hoogstens dunner. Een groter probleem zijn de complottheorieën, waarvan de RUG-docent zegt: 'Ik heb, als Nederlands historicus, geworsteld met alle Bosnische, Servische, Joegoslavische, Duitse, Oostenrijkse en Russische complottheorieën, de ene nog dwazer, mooier of ongeloofwaardiger dan de andere.' Beide boeken geven geen antwoord op de vraag wie er verantwoordelijk is voor het uitbreken van de oorlog, hoewel Henrik Rehr in de laatste dertig pagina's van zijn boek daar grafisch zeer sprekend beeld aan geeft. Wat beide biografieën gemeen hebben, is dat ze laten zien hoe het individu Gavrilo Princip met name in de twee jaar voor 1914 kon radicaliseren. De

plattelandjongen van de Krajina-vallei, die in Sarajevo naar school ging, een plek waar hij voor het eerst met literatuur, maar ook met anarchistische, socialistische en nationalistische ideeën in aanraking kwam. Princip ging naar een Oostenrijkse staatsschool, leerde daar wat de Habsburgers wilden dat er geleerd werd (rekening houdend met alle etnische groepen), maar zij konden niet voorkomen dat de jongens op deze scholen kennismaakten met hen onwelgevallige ideeën. Princip was een intelligente, eigenwijze, ziekelijke doorzetter. Hij kon driftig en fanatiek zijn. Na drie jaar handelsschool in Sarajevo ging hij naar het gymnasium in Tuzla. Hier had hij twee vormende jaren. Hij sloot zich aan bij Mlada Bosna (Jong Bosnië), een vage groep van min of meer bevriende jongens die literatuur en politiek bespraken. Princip wilde vechten in de Balkanoorlogen, maar werd wegens zijn ziekelijkheid (tbc) geweigerd. Vanaf dat moment had hij een rekening te vereffenen. 'Goedbeschouwd stak hij helemaal geen lont in een kruitvat, maar liep hij rond in een reeds geëxplodeerd kruitvat,'

aldus Van Hengel. Over de voorbereidingen voor de moordaanslag, de aanslag zelf en wat de maand daarna plaatsvond zijn boekenkasten vol gepubliceerd. Van Hengel en Rehr laten beiden – naast het leven van Princip – zowel de gebeurtenissen rond de jongeling als mede zaken aan het keizerlijke hof zien, waar bij eerstgenoemde de beschrijving en analyse dieper gaat. Hier lopen de verhalen soms licht uiteen. Dat is niet storend, maar logisch, gezien de vele mogelijke interpretaties. Wel blijft het wonderlijk dat, gezien de vele personen die van de aanslag af wisten, deze niet voortijdig (echt) is uitgelekt. *De dagen van Gavrilo Princip* geeft goed inzicht in hoe Princip tot zijn daad kwam: een boek voor de docent. De graphic novel van Rehr kan ook aan de geïnteresseerde bovenbouwleerling worden gegeven.

Ger Jan Onrust

DE DAGEN VAN GAVRILO PRINCIP. HOE EEN REBEL DE EERSTE WERELDOORLOG ONTKETENDE. Guido van Hengel (Ambo, Amsterdam 2014), 328 blz., € 21,95

GAVRILO PRINCIP. DE MAN DIE WO I ONTKETENDE. Henrik Rehr (Billoy, Antwerpen 2014), 232 blz. € 27,95